

Podstawowe dane recenzenta
Prof. zw. dr hab. Leszek Skrla
Sztuki muzyczne,
dyscyplina artystyczna – wokalistyka

Gdańsk, dnia 19.02.2017 r.

Recenzja Pracy Doktorskiej mgra Krzysztofa Szumańskiego

Zleceniodawca recenzji:

Akademia Muzyczna im. I. J. Paderewskiego w Poznaniu Wydział Wokalno-Aktorski, pismo z dnia 11 stycznia 2017 roku, zlecenie podjęte na podstawie ustawy z dnia 14.03.2003 roku, tekst jednolity o stopniach i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. Nr 65, poz. 595 ze zmianami Dz. U. z dnia 27.07.2005 roku Nr 164, poz. 1365, art. 14 ust. 2 pkt. 2).

Dotyczy:

Uchwały Rady Wydziału Wokalno-Aktorskiego nr 13/III/2015/2016 z dnia 23 listopada 2015 roku w sprawie:

1. wszczęcia, na wniosek Pana **mgr Krzysztofa Szumańskiego** z dnia 29 września 2015 roku przewodu na stopień doktora sztuk muzycznych, w dyscyplinie artystycznej **wokalistyka**
2. wyznaczenia recenzenta

W świetle ustawy z dnia 14 marca 2003 roku o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. nr 65. poz. 595, ze zmianami Dz. U. nr164, poz. 1365 z dnia 17.08.2005 r., tekst jednolity art. 6 ust. 1, 3) Rada Wydziału Wokalno-Aktorskiego posiadała uprawnienia do prowadzenia przewodu doktorskiego na stopień doktora w dziedzinie sztuk muzycznych, w dyscyplinie artystycznej wokalistyka.

Do nadesłanego mi przez przewodniczącego rady pisma sygnowanego datą 11 stycznia 2017 roku, informującego o wszczęciu przewodu doktorskiego i wyznaczeniu mojej osoby jako recenzenta pracy doktorskiej **Pana mgra Krzysztofa Szumańskiego**, została dołączona następująca dokumentacja z posiedzenia Rady Wydziału Wokalno-Aktorskiego z dnia 23 listopada 2015 roku:

1. uchwała o wszczęciu przewodu doktorskiego,
2. uchwała o wyznaczeniu recenzentem pracy doktorskiej kandydata w mojej osobie,

3. protokoły z przebiegu posiedzenia Rady Wydziału Wokalno-Aktorskiego,
4. protokoły komisji skrutacyjnej z przeprowadzonych głosowań,
5. lista obecności członków Rady Wydziału,
6. lista członków Rady Wydziału zaliczanych w dyscyplinie artystycznej wokalistyka do minimum kadrowego,
7. Komentarz CK dotyczący interpretacji przepisów prawnych związanych z przykładem recenzji,
8. Ustawa z dnia 14 marca 2003 roku o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki tekst jednolity (Dz. U. nr 65. poz. 595, wraz ze zmianami Dz. U. nr164, poz. 1365 z dnia 17.08.2005 r.),
9. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 15 stycznia 2004 r., w sprawie szczegółowego trybu przeprowadzania czynności w przewodach: doktorskim i habilitacyjnym oraz w postępowaniu o nadanie tytułu profesora, tekst jednolity (Dz. U. nr 15 poz. 128, wraz ze zmianami Dz. U. nr 252 poz. 2124 z dnia 15.12.2005r oraz Dz. U. nr 153, poz. 1094 z dnia 17.08.2006r.).

Liczba uprawnionych członków Rady Wydziału wynosi 16 osób. Na posiedzeniu było obecnych 14 uprawnionych członków Rady. W głosowaniu nad wszczęciem przewodu oddano 14 głosów ważnych:

W wyniku głosowania tajnego na 14 osób uprawnionych, 14 osób obecnych, Rada Wydziału jednogłośnie wszczęła przewód doktorski w dziedzinie sztuk muzycznych, w dyscyplinie artystycznej wokalistyka dla **mgra Krzysztofa Szumańskiego**. W sprawie wyznaczenia recenzenta w głosowaniu tajnym oddano 14 głosów ważnych: 13 za wyznaczeniem recenzenta, 1 głos wstrzymujący, głosów przeciwnych nie było. Rada Wydziału wyznaczyła recenzenta w mojej osobie. Quorum głosujących w chwili podejmowania uchwały zostało zachowane.

Niniejszym stwierdzam, że w świetle ustawy z dnia 14 marca 2003 roku art. 14 ust. 2 pkt. 2, Rada Wydziału Wokalno-Aktorskiego Akademii Muzycznej w Poznaniu podjęła prawomocną uchwałę o wszczęciu przewodu doktorskiego na stopień doktora w dziedzinie sztuk muzycznych, w dyscyplinie artystycznej wokalistyka oraz wyznaczeniu mojej osoby recenzentem pracy doktorskiej dla Pana **mgra Krzysztofa Szumańskiego**.

Podstawowe dane o Kandydacie

Pan mgr Krzysztof Szumański ukończył Wydział Wokalny Akademii Muzycznej im. F. Chopina w Warszawie w klasie śpiewu solowego profesorów: Jerzego Artysza, Włodzimierza Zalewskiego i Małgorzaty Marczewskiej. Tytuł magistra sztuki uzyskał w roku 2002 na kierunku wokalistyka w zakresie specjalizacji operowej z wynikiem bardzo dobry. Po ukończeniu studiów kontynuował naukę śpiewu w National Opera Studio w Londynie. Uczestniczył także w seminariach i kursach operowych uznanych sław w świecie opery między innymi: Ileany Cotrubas, Catheriny Malfitano, Alana Opie, Berndta Weikla i Geralda Finleya. Na scenie operowej zadebiutował śpiewając rolę Abnera w oratorium *Athalia* J. F. Haendla z European Baroque Academy pod dyrekcją Paula McCrescha.

Po udanych przesłuchaniach w Royal Opera House w Londynie stał się członkiem Parker Young Artists Programme w londyńskiej Covent Garden. W latach 2006-2008 występował na scenie w Covent Garden śpiewając między innymi takie role jak: Zuniga w *Carmen*, Narumov w *Damie Pikowej*, Sciarrone w *Tosce* i wiele innych. Jego udziałem stała

się współpraca z wieloma wybitnymi dyrygentami jak między innymi: Antonio Papano, Semyon Bychkov, Ivor Bolton, Sir John Elliot Gardiner, Bernard Haitnik. Od roku 2008 do 2013 był członkiem zespołu solistów w Deutsche Oper Berlin, gdzie kreował takie role jak: Figaro w *Weselu Figara*, Alidoro w operze *Kopciuszek*, Paolo Orsini w dziele *Rienzi* i wiele innych. Był również częstym gościem na Festiwalu w Wexford w Irlandii. W Polsce już od wielu lat współpracuje z Operą Narodową w Warszawie, Teatrem Wielkim w Łodzi, Teatrem Wielkim w Poznaniu, Operą Bałtycką w Gdańsku oraz Operą Krakowską. Wprawdzie dorobek artystyczny i pedagogiczny kandydata nie podlega ocenie, należy jednak z całą mocą odnotować fakt, że zdobyte doświadczenie operowe, mnogość wykonanych ról i spektakli, dobry warsztat wokalny i talent aktorski wraz z bogatą działalnością koncertową, głównie zaś imponującą tą sceniczną i operową są godne pochwały i uznania.

OCENA PRACY DOKTORSKIEJ

Praca doktorska Pana **mgr Krzysztofa Szumańskiego** pod tytułem: „**Partia Escamilla w operze „Carmen” Georges’a Bizeta w aspekcie własnych doświadczeń wykonawczych na podstawie inscenizacji w Teatrze Wielkim im. Stanisława Moniuszki w Poznaniu**” składa się z dzieła artystycznego, zarejestrowanego na nośniku elektronicznym oraz opisu, stanowiących łącznie pracę pod wskazanym powyżej tytułem.

Dzieło artystyczne obejmuje: zapis audio-wizyjny na płycie DVD spektaklu "**Carmen**" z dnia 05.03.2016 dokonanego w Teatrze Wielkim w Poznaniu. Protagonistami spektaklu byli: Monika Ledzion w partii Carmen, Piotr Friebe kreujący rolę Don Jose, Roma Jakubowska-Handke wcielająca się w rolę Micaeli wreszcie Krzysztof Szumański odtwarzający postać toreadora Escamillo. Całość z młodzieńcza werwą poprowadził dyrygent Bassem Akiki a realizacji nagrania dokonał Krystian Kołakowski. Biorąc pod uwagę wartość techniczną zapisu a zwłaszcza jakość ścieżki dźwiękowej, która de facto stanowi pełny obraz dzieła artystycznego, to nagranie dołączone do pracy doktorskiej, według mojej oceny należy do bardzo udanych i dających pełną perspektywę doznań zarówno muzycznych jak i wizyjnych. Poziom techniczny nagrania a co za tym idzie jego odbiór pozwala w pełni i z uczuciem przeżyć spektakl i wciągnąć widza w dramatyczną i pełną zwrotów scenicznych historię pięknej cyganki. Dźwięk, który dociera do uszu odbiorcy jest bardzo przejrzysty, pełen palety sonorystycznych detali a skumulowany w partyturze dramatyzm w pełni oddaje śpiew i gra aktorska głównych postaci. Partia toreadora Escamillo w interpretacji Krzysztofa Szumańskiego początkowo dość nieśmiało zarysowana i oparta na oszczędnych środkach gry scenicznej, w dalszej części spektaklu, dojrzewa i staje się pewną i pełnowymiarową w swym przekazie i czytelną wyrazie rolę hiszpańskiego macho! Sama partia wokalna być może nie należy do obszernych scenicznie ról w repertuarze barytonowym, lecz dla uważnego widza i wprawnego słuchacza przynieść może satysfakcję i oczekiwane zadowolenie. Wszak nie ilość wyśpiewywanych nut a jedynie ich jakość stanowią o artystycznej wartości każdego wokalisty. Muszę przyznać, że połączenie dobrego śpiewu, sprawnej gry aktorskiej, ciekawej choreografii, czytelnej i zrozumiałej mowy a także ogólnej prezencji scenicznej dla artysty śpiewaka stało się wielkim wyzwaniem a z tego właśnie zadania Krzysztof Szumański kreujący rolę Escamillo wywiązał się znakomicie.

Zarówno więc umiejętności wokalne jak i gra aktorska a nadto ruch sceniczny stanowią o kunszcie i dobrym przygotowaniu do zawodu śpiewaka.

Oceniając przemyślane w swojej koncepcji dzieło artystyczne, prezentujące zróżnicowany i ciekawy muzycznie charakter zarówno arii i duetów w których udział bierze Krzysztof

Szumański, odkrywam interesujący obraz dojrzałego i świadomego artysty, obdarzonego muzykalnością i wyobraźnią sceniczną. Używając różnorodnej ekspresji oraz dysponując i właściwie operując techniką wokalną, kreując rolę Escamillo w pełni i z zaangażowaniem oddał muzyczną złożoność i emocjonalność całej postaci. Męski barytonowy głos artysty o ciekawej i ciemnej barwie ujmuje mocnym, wyrazistym ale ciepłym tembrem głosu. Cechuje go duża wrażliwość na formę dźwięku i czytelny przekaz dzieła. Artysta w pełni i z dużą świadomością buduje właściwą i spójną relację między tekstem a muzycznym językiem partii wokalnej omawianej postaci. Jego prezentacja jest interesująca, pełna ekspresyjnej narracji i prawdy scenicznej. Artysta ciekawie oddał swój osobisty rys, czytelnie nakreślając charakter i dramaturgię powierzonej mu roli.

Pragnę stwierdzić, że dzieło artystyczne w postaci spektaklu i powierzonej partii Escamillo w kreacji Krzysztofa Szumańskiego to przykład rzetelnej i dobrze zaprezentowanej pracy scenicznej, nadto talentu i intuicji wokalnej oraz właściwej realizacji wskazań i zaleceń względem pracy doktorskiej. Jego prezentacja, pełna emocji i żarliwej muzycznie prawdy a także interesująca narracja i kunszt wokalny, zasługuje jednoznacznie na moją pozytywną ocenę.

Założony cel artystyczny dokumentuje w sposób czytelny opis dzieła

Część opisowa, opracowana bez większych zastrzeżeń pod względem redakcyjnym i merytorycznym, składa się ze wstępu, trzech rozdziałów oraz krótkiego podsumowania.

We wstępie autor pokrótce wprowadza w ogólne założenia pracy, której przedmiotem rozważań jest nowa jakość w konstruowaniu typu i postaci Escamillo a przede wszystkim ukazanie problematyki wokalnej i aktorskiej ściśle związanej z powierzoną rolą. Zasadniczą inspiracją do napisania niniejszej dysertacji była możliwość, chęć i potrzeba zmierzenia się z jedną z najbardziej rozpoznawalnych i efektownych partii barytonowych w literaturze operowej - toreadora Escamillo w operze " Carmen " Krzysztof Szumański sam przygotował i opracował rolę na potrzeby spektaklu, korzystając jedynie z udostępnionego materiału DVD. Jednakże pewna dociekliwość doktoranta i praca nad tym dziełem wywołały potrzebę głębszej analizy tekstu oraz wnikliwego przeanalizowania budowy poszczególnych fragmentów muzycznych a także wykazania oraz poznania szczególnej zależności jakim podlega proces twórczy. Owa dociekliwość to również obszernie omówienie występujących problemów wokalnych i możliwości interpretacyjnych omawianej postaci, co w końcowym efekcie zaowocowało sformułowaniem tematu niniejszej pracy.

Rozdział pierwszy pracy przybliży nam ciekawą postać i bogatą osobowość kompozytora a także przytacza fakty z życia i ukazuje spuściznę twórczą Georges'a Bizeta. Ukazuje nietuzinkową sylwetkę artystyczną na tle jego bogatego życiorysu, ze szczególnym uwypukleniem arcydzieła swojego życia - opery "Carmen" Autor na stronach swojej pracy odślania wielką wrażliwość i osobowość kompozytora. Wdzięcznie opisuje nie tylko jego drogę artystyczną, lecz także przybliży go nam jako człowieka uwikłanego w troski i słabości codziennego życia. Poznajemy wpływ wielkiej emocjonalności, która niejednokrotnie burzyła jego spokój i chęć komponowania, sam autor pracy ujął ją jako „zwykła szamotanina z losem” Dalej Krzysztof Szumański podkreśla rolę i znaczenie stałego przemieszczania i ciągłych podróży na ostateczny kształt, zmysł i twórczość kompozytora. Opisuje miejsca pracy i pobytu, które miały znaczący wpływ na charakter i treść komponowanych dzieł.

W rozdziale drugim poznajemy genezę powstania opery Georges'a Bizeta "Carmen". Ukazany jest proces tworzenia dzieła, elementy budowy w aspekcie jego nowej jakości w muzyce operowej tamtych czasów oraz nowatorskie podejście kompozytora do orkiestracji i akompaniamentu orkiestry. Powodzenie dzieła jest w pełni uzasadnione, gdyż oprócz ciekawego libretta, cała opera niemalże mieni się od przebojowych arii i duetów. Mieszczą się one i wyznaczają nową jakość, poprzez swoistą trudność techniczną, nowatorskie ujęcie i prowadzenie frazy muzycznej. Wspomniana odmienna i nowatorska od dotychczas stosowanej orkiestracja, tym samym wprowadza dzieło w pogranicze wokalistyki operowej, istotnie zaznaczając jej ciekawe rozwiązania muzyczne. Autor pracy przybliży całokształt dzieła, jako formę słowno-muzyczną, która poddawana jest nieustannej ewolucji artystycznej od momentu narodzin aż po dziś. Uwypukla różnice, dotyczące melodyki, dynamiki, rytmu, a niekiedy także tekstu, między pierwotną wersją dzieła a jego obecnym kształtem. Specyfikacja zastosowań i rozwiązań harmonicznym, melodycznym oraz metrycznym eksponuje bardzo wyraźne cechy i prawa rządzące wykreowaną przez kompozytora przestrzenią wokalną. Omawiane elementy w dużej mierze stanowią o nowej jakości w muzyce operowej. W dalszej części pracy Krzysztof Szumański, na podstawie wnikliwej i przemyślanej analizy partii Escamillo, przybliży szczerą i autentyczną postać bohatera, wskazując na wyzwania wokalne i zadania aktorskie. Porusza także problem właściwego doboru i rodzaju głosu barytonowego do wykonania tej roli, gdyż jak słusznie zauważa nie każdy głos, może udźwignąć tak specyficzną i trudną wokalnie rolę.

Rozdział trzeci, podzielony na trzy osobne podrozdziały, jest zasadniczym dla wagi i wartości niniejszej pracy. Zawiera rzetelną analizę poszczególnych scen według następujących parametrów: problemy wokalne i interpretacyjne jak również możliwości i potencjał artysty w oddziaływaniu na odbiorcę. Porusza ważne zagadnienia oddechowe w kontekście wokalnym oraz problem gospodarki głosem w poszczególnych scenach. W rozdziale tym autor ukazuje osobiste i nader ciekawe odczytanie dzieła także w kontekście znaczenia roli dialogów w rozwoju akcji scenicznej. Rozdział nadto zawiera budowę formalną wykonywanej arii, duetu jak i sceny finałowej, z uwzględnieniem wszystkich aspektów dotyczących interpretacji jak też technicznych problemów wykonawczych. Autor pracy stara się przybliżyć własną koncepcję artystyczną prowadzenia postaci, będącą zarówno wynikiem analizy tekstu jak i niepowtarzalnej w swej formie i klimacie muzyki Georges'a Bizeta. Dokonuje przykładowej i interesującej prezentacji poszczególnych przykładów muzycznych na zasadzie dokładnej analizy od strony słownej i muzycznej. Przytacza elementy wyrazu muzycznego, które zostały podkreślone przez modulację tonacji, zmianę tempa, metrum, barwną artykulację itp. W swojej odważnej i twórczej analizie, wyodrębnia dramaturgiczne wątki kreowanej postaci. Każdy z omawianych przykładów muzycznych ma swoją logikę opisową i ciekawy tok narracji. Po wyważonym wprowadzeniu i szczegółowej, charakterystyce do każdego z nich, następuje naświetlenie ukazywanych problemów a następnie ich rozwiązanie w sposobie przemyślanej interpretacji, opartej na dobranych środkach muzycznego wyrazu. Kierując się własnymi, subiektywnymi odczuciami, jako wokalista, autor pracy często definiuje i podsuwa cenne uwagi, które mogą pomóc przyszłemu wykonawcy w zbudowaniu wyrazistej, pełnej niuansów i ludzkich odczuć pełnokrwistej scenicznej roli toreadora Escamillo. Niezwykle ciekawe sugestie i celne spostrzeżenia przybliżają właściwą i sugestywną interpretację postaci. Takie odczytanie dzieła stanowi niekwestionowany przykład znakomitego zrozumienia i umiejętności pełnego zastosowania środków wyrazu i muzycznego przekazu w aspekcie wykonawczym a także wzajemnej zależności w kontekście współpracy śpiewaka i dyrygenta. Autor pracy porusza również interesujące zagadnienie związane z fonetyką języka francuskiego w śpiewie. Przybliży kilka niezbędnych reguł, które czynić będą śpiew i mowę dźwięczną i klarowną. Przytacza najważniejsze i przydatne w trakcie śpiewania podstawy i zasady wymowy

w języku francuskim, które pomogą w łatwy i harmonijny sposób zniwelować problemy językowe u wykonawcy. Sekwencją kończącą pracę, jest omówienie wszystkich trzech aspektów koncepcji inscenizacyjnej opery a więc reżyserii, scenografii i reżyserii światła scenicznych będącej dziełem Denisa Kriefa jako przykładu nowego stylu w reżyserii operowej zwanej *Regietheater*.

Zakończenie pracy stanowi zwieńczenie i podsumowanie treści przedstawionych w rozdziałach, ujęte zaś zostało w kilku syntezujących wnioskach, które są potwierdzeniem tezy będącej przedmiotem rozważań zawartych w temacie pracy.

Bibliografia składająca się z 16 pozycji została trafnie dobrana spośród interesujących źródeł polsko i obcojęzycznych. Praca zawiera także materiały i aneksy, w których autor zamieszcza źródła internetowe, indeksy tabel i ilustracji.

Konkluzja

Praca doktorska mgr Krzysztofa Szumańskiego poprzez swój twórczy i edukacyjny charakter wnosi wkład w rozwój zarówno dyscypliny artystycznej – wokalistyka, jak i całej dziedziny sztuk muzycznych. Bogata i wszechstronna działalność na polu kultury poprzez swoje szerokie oddziaływanie i uznanie w środowisku śpiewaczym stanowią znaczący wkład w polskiej i europejskiej wokalistyce.

Wobec powyższego stwierdzam, iż kandydat zaprezentował oryginalne rozwiązanie problemu, wykazał się wiedzą teoretyczną, a także umiejętnościami upoważniającymi do prowadzenia samodzielnej pracy naukowej. Rozwiązał zatem założone zagadnienie artystyczne i spełnił tym samym wymagania art. 13 ust. 1 ustawy z dnia 14.03.2003 roku.

Stawiam wniosek o jej przyjęcie.

Prof. zw. dr hab. Leszek Skrla

